

ВИСТУП ГОЛОВИ ТОВАРИСТВА ЛІСІВНИКІВ УКРАЇНИ Юрія МАРЧУКА НА IV З'ЇЗДІ ЛІСІВНИКІВ SPEECH BY Yuri MARCHUK, THE CHAIRMAN FOR THE SOCIETY OF FORESTERS OF UKRAINE AT THE IV CONGRESS OF FORESTERS

Шановні колеги! IV з'їзд лісівників проходить у непростих умовах. На сході України йде війна, гинуть наші хлопці та мирні жителі, мільйони переселенців залишили домівки, наростає трудова міграція в ЄС. На цьому тлі наші проблеми сприймаються як незначні й оцінюються за принципом «покричать і запрацюють». Всі, кому не лінь, піаряться на проблемах лісу, не розуміючи, що спеціалісти, професіонали своєї справи виховуються десятиліттями.

Український ліс бачив війни і революції, був домівкою та ресурсом відновлення країни, але ніколи не був елементом «піар-технологій». Політик думає про вибори, державний діяч – про власний народ. Це слова У.Черчіля. Нинішня політична система будуватиметься на критиці всіх і вся, а не на розвитку й досягненнях.

Що ми маємо в підсумку:

- ✓ через падіння ВВП на 1 жителя країна перемістилась на 88-е місце в рейтингу ООН;
- ✓ недостатня увага розвитку промислового виробництва, випуску продукції з великою доданою вартістю призводить до зменшення доходів населення;
- ✓ надмірне податкове навантаження;
- ✓ щорічно на карті України зникає до 20 сіл;
- ✓ не бачать перспективи і масово, за спрощеною процедурою, їдуть на навчання в Польщу наші діти, наші студенти масово влітку збирають ягоди в Німеччині.

Можна багато чого сказати ще у відповідь критикам... Однак не вважаю, що в цих проблемах винні лісівники. Ми, замість того щоб розвиватись, щоб думати про перспективи, змушені виправдовуватись. Так, немає безгрішних, і в лісовій сім'ї не без «уродів». Але в цьому залі представники 50-тисячного колективу вимагають поваги до своєї праці. Вимагають поваги до себе і своєї праці десятки тисяч ветеранів, які не працюють, адже ліс – це їхнє життя.

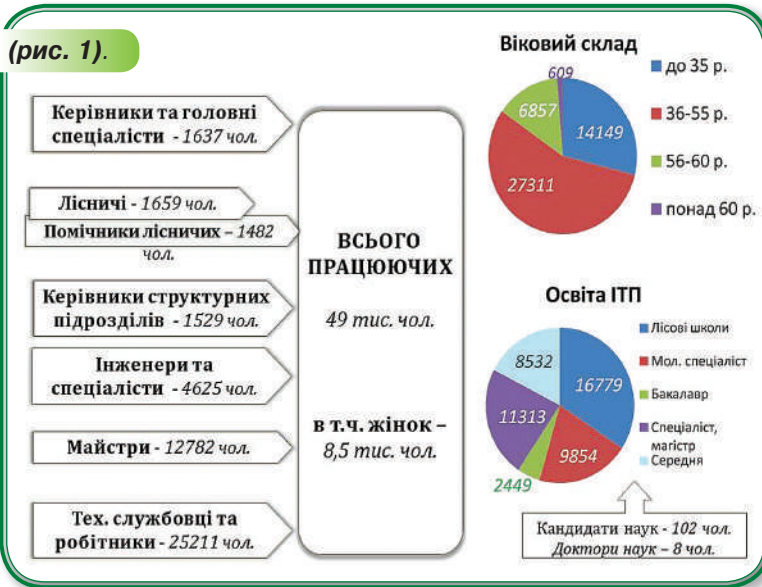
25 тисяч осіб лісової охорони, економісти й бухгалтери, працівники лісорозсадників, автотранспорту та цехів переробки, вальники лісу – це той кістяк лісового господарства, який створює, доглядає та охороняє ліси, це і ви, шановні делегати з'їзду (**рис. 1**).

Понад 200 працівників мають державні нагороди, більше 150 – звання заслуженого працівника лісового господарства. Більше 1000 чоловік воювали в зоні АТО, майже 200 нагороджені бойовими відзнаками. Ми втратили на фронті 15 наших лісових побратимів, 4 загинуло від рук браконьєрів та лісопорушників. Прошу вшанувати їхню пам'ять хвилиною мовчання...

Нині перед колективами стоїть ряд викликів. Про це вже сьогодні говорили:

1. Нестабільність у прийнятті законів, відсутність соціального захисту лісової охорони.

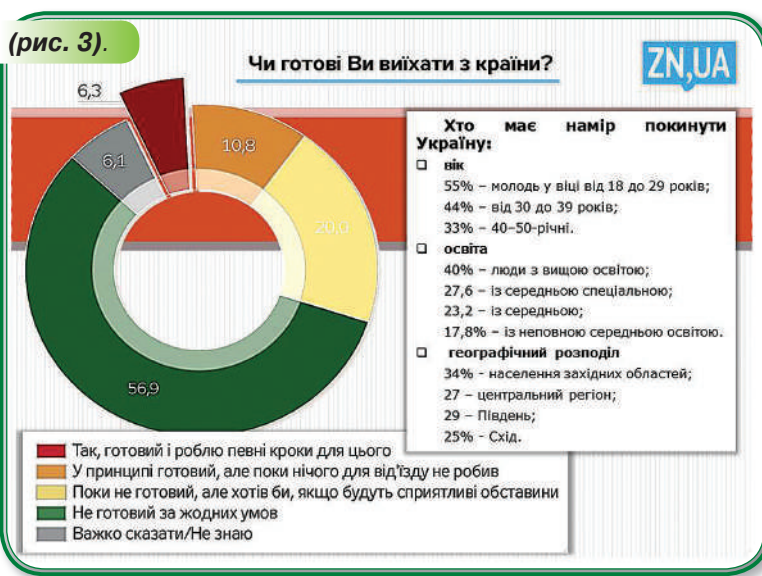
(рис. 1).

(рис. 2).

(рис. 3).

2. Невирішеним залишається питання державної підтримки лісового господарства.

3. Податкове навантаження одне із найбільших у Європі.

Накладаються й природні виклики, спричинені змінами клімату та соціальним станом людей у лісових селах, відсутністю робочих місць, що призводить до нелегальних рубок, браконьєрства, нелегального видобутку корисних копалин (рис. 2).

Можливо, з Києва не видно, як видобуваються безконтрольно природні ресурси на місцях, знищуються лісові масиви.

Чому в Європі немає нелегальних рубок? Бо вони насамперед є основним індикатором соціального стану населення на селі, та й крадену деревину нікуди продати.

Чи можливо вирішити ці проблеми виключно ввівши кримінальну відповідальність? Лише частково. Потрібні робочі місця, потрібна розв'язка села, потрібна серйозна державна підтримка.

Ми вже на сьогодні маємо дефіцит на Поліссі і в Карпатах робітників, водіїв, трактористів. Станочник, який у нас отримує 10 тис. грн зарплати, має в Польщі 25 тис. грн, а в Німеччині – удвічі більше.

Зверніть увагу, що покинути країну готова найпродуктивніша частина населення (рис. 3). Таким чином, тільки в Польщі вже працює близько 2 мільйонів українців, навчається кілька десятків тисяч студентів, а в сім'ях емігрантів за 2017 рік народилось близько 2 тисяч українських дітей.

Тому проблеми лісу – це проблеми комплексного розвитку держави, фермерства, малого й середнього бізнесу на селі, глибокої переробки деревини. Нам потрібно відійти від політичного популізму, фейків і брехні.

Хто тільки не «піариться» на нас (рис. 4). І, мабуть, для того, щоб зберегти ліси від змін клімату, нам потрібно в першу чергу

зберегти професійні кадри в лісовому господарстві при зміні урядів, політичної та партійної кон'юнктури.

Картини з інших країн сьогодні видаються за Україну (рис. 5). Лісівники під постійним шквалом критики, бо так хочеться на популізмі в'їхати до Верховної Ради. Куди важче створювати нові робочі місця та відкривати нові виробництва.

Є цілий ряд проблем, які ми можемо й повинні вирішити, а інші залежать від держави.

Основні виклики в лісовій галузі згідно з аналізом експертів україно-німецького агрополітичного діалогу, презентованого тиждень тому, представлені на рис. 6.

Чомусь прийнято вважати, що якщо змінити систему управління й підпорядкування, то все в один момент вирішиться.

Проблеми, на нашу думку, не менш актуальні:

1. Державне фінансування лісів Півдня і Сходу.

2. Надмірне податкове навантаження.

3. Встановлення прав і обов'язків лісової охорони (№8241).

4. Прийняття Закону про ринок деревини.

5. Упереджене формування негативної суспільної думки про лісівників.

6. Рівень соціального стану населення як індикатор нелегальних рубок.

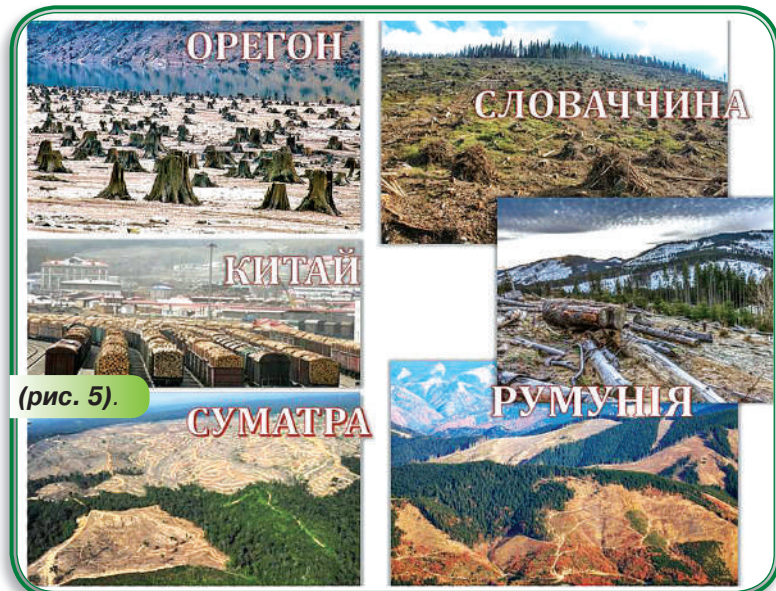
А ми чомусь зациклились виключно на підпорядкуванні лісогосподарських підприємств.

Міністерство, агентство, компанія – це організаційні й управлінські заходи. Подивіться, як виглядає на тлі окремих невеликих країн ЄС Житомирська область (рис. 7).

Чому ми не хочемо бачити приклади Польщі, Німеччини, де лісів за площею стільки ж, як і в нас, а заготовляють деревини більше? Поляки треті у світі щодо виробництва меблів. Можливо, акценти не ті?

(рис. 4).

(рис. 5).

ОСНОВНІ ВИКЛИКИ В ГАЛУЗІ

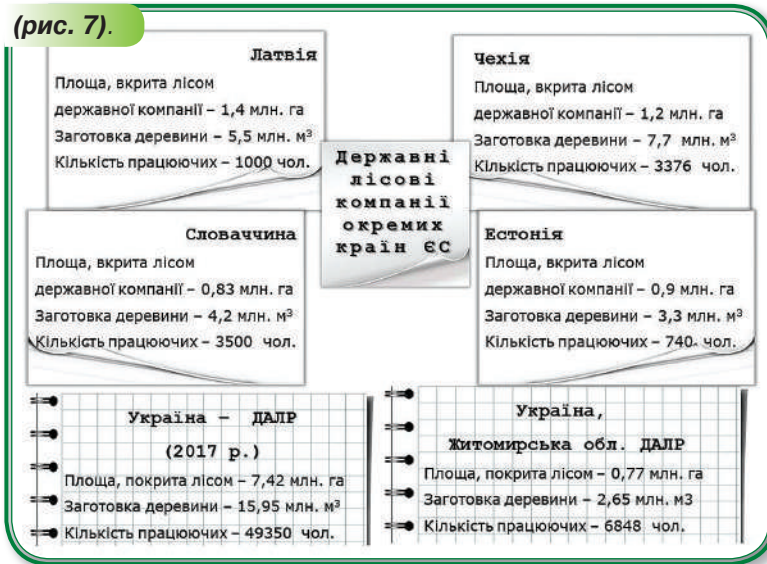
(Українсько-Німецький проект зі сталого управління лісами)

(рис. 6).

- Відсутність узгодженої політики щодо лісу та стратегії розвитку
- У деяких випадках слабкість інституцій, недостатнє співробітництво та комунікація між відповідальними міністерствами та державними агентствами, відсутність прозорості та довіри
- Відсутність актуальної інформації про всі ліси та лісові фонди (кадастр)
- Неefективні заходи з пристосування лісів до змін клімату та природних катастроф
- Відсутність фінансових стимулів, високе оподаткування лісових господарств, обмежене рефінансування лісових ресурсів, економічні втрати
- Відсутність сучасних, екологічних технологій збирання врожаю та прокладання просік

(рис. 7).

Вісім зв'язаних між собою пріоритетів Нової Лісової Стратегії ЄС: цінність для кожного

- Підтримка сільського і міського розвитку
- Прискорення конкурентоздатності і сталості індустрії ЄС, що базується на лісі, біоенергії та широкій зеленій економіці
- Ліс в світі, що змінюється
- Охорона лісів і посилення екосистемних функцій
- Які ліси ми маємо і як вони змінюються?
- Нове і інноваційне лісівництво і продукти доданої вартості
- Працювати разом, щоб когерентно управляти і розуміти наші ліси
- Ліси з точки зору глобальної перспективи

(рис. 8).

Це ті питання, які повинні отримати підтримку і системний розвиток в Україні, а чи підтримані вони?

(рис. 9).

А що треба змінити в роботі лісничого чи майстра лісу, які в будь-яку погоду в лісі? Їм потрібен правовий статус, їм потрібен соціальний захист, а не огульна критика (прийміть законопроект 8241, врегулюйте ці питання).

Хотів би показати на прикладах, як ці питання вирішуються в ЄС.

У світі діють рамкові конвенції та угоди, в межах яких і приймаються рішення щодо розвитку лісового господарства (рис. 8). Є чіткі плани на майбутнє (рис. 9).

А чи потрібно це у нас? Немає сумніву:

1. Чи потрібні державі нові ліси – так!
2. Чи потрібно заліснювати еродовані землі – немає сумніву!
3. Хто це повинен робити – лісівники!
4. А за які кошти?
5. І на цьому всі наші програми закінчилися. А що є у нас?

Чи має Україна ресурси деревини?

Тому тепер про переробку деревини. Людина в житті, у квартирі, в будівництві залежить від деревини.

Гуцули кажуть: «Людина живе від дерева – до дерева, від коліски – до домовини».

Деревина – це єдиний відновлювальний ресурс, який ми маємо. Не нафта, не пісок і не граніт і навіть не бурштин, а деревина. Сьогодні на виставці сотні фірм з різних куточків світу демонструють своє обладнання.

Чи є в нас можливість розвивати переробку? Звичайно, є! І перспектива її ефективна в розвитку приватної власності на селі, у здешевленні послуг і в державному протекціонізмі у сфері кредитів, тарифів, проектів підключень. Незважаючи на різні географічні умови, ресурс у нас є (рис. 10). Основне – глибока переробка, а для цього потрібне обладнання, яке є на виставці. Головне – за що його купити, і ось тут роль держави стає головною.

Це те, що вкрай потрібно країні, це робочі місця, це майбутня

українська продукція, це податки. Чи потрібно країну робити виключно екологічною зоною, чи потрібно розвивати переробку? **(рис. 11)**. Немає сумніву що і те, й інше надважливе, треба тільки знайти баланс у використанні, в екологічних технологіях.

Чи потрібен Україні власний папір, чи ми підтримуємо виробників із Скандинавії, які його випускають із деревини? Це тільки один приклад, який свідчить на користь необхідності стратегії переробки й використання деревини в державі в загальному контексті промислової політики, в податкових пільгах, преференціях. Таке збалансоване планування потрібне, інакше в нас на ринку будуть польські меблі, а ми окрім напівфабрикатів нічого не зробимо.

Друга і не менш важлива складова – це екологія. Це екологічні технології, це збереження полежахисних смуг, тобто захисні ліси на Півдні, які впливають на урожай, затримують ерозію. А чи підтримуються державою ці напрямки, чи може фінансуються? На жаль, ні.

Подивимось на проект бюджету **(рис. 12)**.

Є зростання мінімальної зарплати; можна позаздрити Мінекології та МінАПК, де кошти з бюджету вимірюються мільярдами.

А тепер подивимось, що отримує Держлісагентство **(рис. 13)**.

Чесно, я вже не знаю до кого звертатись, є Указ Президента України, є маса звернень від Товариства, Громадської ради, народних депутатів до уряду. А все закінчилось тим, що ці звернення повернуті в економічне управління агентства, яке щось повинно відповідати. Так, це управління разом з В.Н.Бондарем ходить по всіх інстанціях і просить, щоб почули проблеми... І повірте – не тільки лісівників, а й переробників деревини. Надія тепер на Верховну Раду.

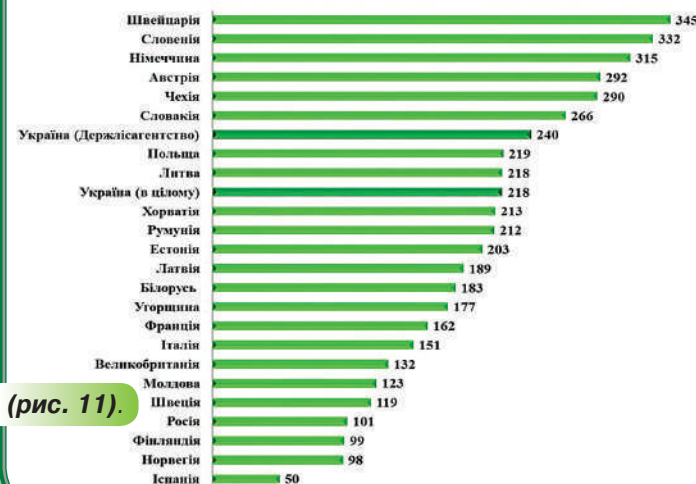
Можливо, хтось не помітив (але це тільки сліпий), що клімат різко змінюється.

(рис. 10). ЛІСИСТІТЬ КРАЇН ЄВРОПИ ТА ОБСЯГИ ЗАГОТІВЛІ ДЕРЕВИНИ*

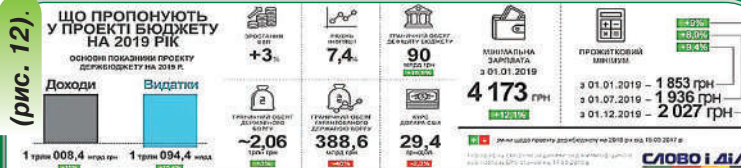
№	Країна	Площа вкритих лісом земель, тис. га	Процент вкритих лісом земель від загальної площі країни	Загальний запас деревини, млн м ³	Процент лісів державної власності	Процент лісів з екологічними обмеженнями на лісоуправління	Заготівля деревини, млн м ³
1	Росія (РФ)	809 090	49,4	81 523	100,0	16,3	170, 000
2	Швеція	28 073	68,4	2 988	24,3	29,4	80, 800
3	Фінляндія	22 128	73,1	2 320	30,5	12,0	68, 174
4	Іспанія	18 418	36,9	1 212	29,0	20,1	19, 706
5	Франція	16 989	31,0	2 860	23,9	5,7	39, 172
6	Норвегія	12 112	39,8	1 157	12,3	31,8	12, 902
7	Туреччина	11 943	15,5	1 507	93,7	31,5	13, 042
8	Німеччина	11 419	32,8	3 663	51,9	4,7	95, 171
9	Україна	9 574	15,9	2 196	87,0	45,9	19, 606
10	Польща	9 435	30,8	2 540	81,0	12,7	46, 600

* за даними звіту по лісах Європи 2015 р.

СЕРЕДНІ ЗАПАСИ ДЕРЕВОСТАНІВ В ОКРЕМИХ ДЕРЖАВАХ ЄВРОПИ, КУБ. М/ГА

(рис. 11).

**Проект бюджету на 2019 рік,
тис. грн.**

Код програмної класифікації видатків на кредитування державного бюджету	Код функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету	Найменування згідно з відомчою і програмною класифікаціями видатків та кредитування державного бюджету	Загальний фонд всього 2018 р.	Загальний фонд всього 2019 р.	Відхилення +/- між обсягом фінансування у 2018 р. та обсягом фінансування на 2019 р.
2805000		Державне агентство лісових ресурсів України	304 908,8	326 680,8	+21 772,0
2805010	0422	Керівництво та управління у сфері лісового господарства	134 421,1	134 679,6	+258,5
2805020	0150	Дослідження, прикладні розробки та підготовка наукових кадрів у сфері лісового господарства	18 908,8	17 966,6	-942,2
2805060	0422	Ведення лісового і мисливського господарства, охорона і захист лісів в лісовому фонді	151 578,9	174 034,6	+22 455,7

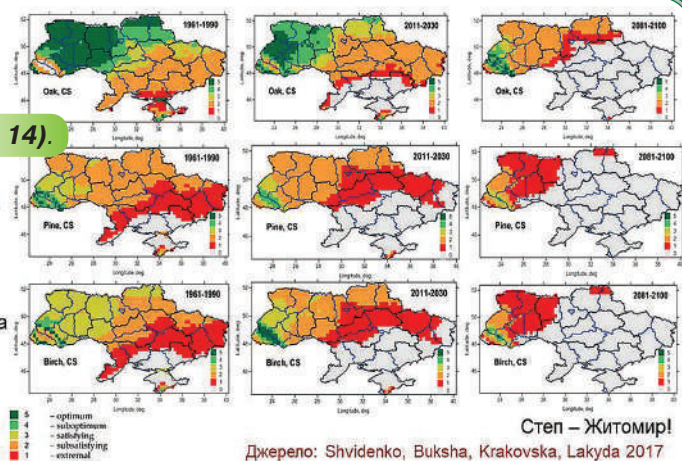
(рис. 13).

дуб

(рис. 14).

сосна

береза

Сьогодні і майбутнє: відповідність основних лісоутворювальних порід України кліматичним умовам 21 сторіччя – Сценарій МГЕЗК А1В (~RCP6.0)

(рис. 15).

**УТВОРЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
ЛІСОВОГО ФОНДУ**

Ми не чекали

Підготовлено проекти законів:

- «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» №8239;
- «Про внесення змін до пункту 256.3 статті 256 Податкового кодексу України» №8240;
- «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» №8246;
- «Про внесення змін до Лісового кодексу України» №8238.

Закони не лише зареєстровані, а й пройшли обговорення і підтримані комітетами АПК і екологічної політики

Маю надію, що Уряд теж підтримає, або ми втратим ліси Півдня і Сходу.

Україна при таких змінах може втратити основні лісові види (сосну, дуб, березу) (рис. 14).

Нам потрібні серйозні наукові дослідження змін клімату і відповідно фінансування.

Ще трохи і при таких змінах Степ буде в Житомирі, а кожне дерево на Півдні стане на вагу золота. А чи буде при таких підходах кому працювати в цих лісах? Сумніваюсь. І повірте, ми не чекали на вирішення проблеми. Нині лісівники всієї країни перераховують одноденну зарплату лісівникам Півдня. Ми не чекали рішення, а підготували проекти законів про створення фонду фінансування лісового господарства (рис. 15 та 16).

Ці пропозиції є в Указі Президента України, залишилось їх прийняти.

Сьогодні в залі присутні народні депутати. Ви остання надія. Ми чули обіцянку під час прийняття бюджету на 2018 рік про 500 млн грн на лісове господарство. Уже кінець вересня – і нуль.

На Півдні втрачаємо кадри, пустують лісорозсадники. У той час, коли вся Європа дотує відтворення лісів і лісорозведення, ми це питання загнали в зону екологічного й соціального конфлікту.

Навіть у сучасних умовах для держави має бути надважливою стабільність у прифронтових областях. А ліс там – це теж робочі місця.

Хочу підтримати пропозиції В.Н.Бондаря про необхідність розробки й прийняття Національної лісової політики, яка повинна консолідувати суспільство навколо лісових проблем, а не вносити дисонанс і конфлікт, як це вийшло з місцевими громадами при оподаткуванні лісових земель. Ідея для гірських сіл зрозуміла, а підходи – як завжди.

Можливо, автори поправки, які зіткнули лісгоспи з місцевими громадами, не знають, що пшениця родить щороку і щороку

сіється. А посаджений ліс до 40 років, окрім кисню і грибів, нічого не дає. А заповідники, а лісові розсадники? То що, корчувати їх і вирощувати сою? Можливо, автори не знають про незаконне використання земель запасу, про місцеві копалини, пісок, глина, бурштин, граніт і про те, що податки з них теж повинні бути в громаді, як і використання водних ресурсів?

Питома вага лісової ренти в загальному обсязі природно-ресурсної ренти, яка надходить до місцевих бюджетів у лісозабезпечених регіонах, вже становить 65-70% (рис. 17). А чому ми її не аналізуємо? Тому що більшість місцевих природних ресурсів перебуває в приватній власності, а ліс – державний. І тут можна пропонувати що завгодно. Більше того, сьогодні надходження рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів вже має регіональну та місцеву спрямованість, оскільки у 2017 році до обласних бюджетів надійшло 35% цього платежу, а до сільських – 21% (рис. 18).

Лісова рента на 2019 рік буде індексована на 19,3% і становитиме 1100 млн грн. І ми готові ініціювати те, щоб ці гроші йшли у місцеві громади. А давайте додамо зверху ще 300 грн з 1 га податку на лісові землі та податок на прибуток, дивіденди, ПДВ, ЄСВ. І це буде 60% у нинішній собівартості! **Мінімум у 2-3 рази підніметься ціна на деревину і дрова для тих же сільрад.**

Хтось думав, коли заклад цей конфлікт? Питання полягає не в тому, хто і як заплатить. Питання в тому, що 200 підприємств призупинять роботу і нічого не зможуть зробити з 01.10.2018 року. Дякуємо податковому комітету за розуміння. Хотілося б, щоб нас почули і в Мінфіні як куратору ДФС. Ніколи в селі ми не змінювали земельний податок посеред сезону.

Ми хочемо попередити всіх, що цей підхід (введення земельного податку на лісові землі) – це не

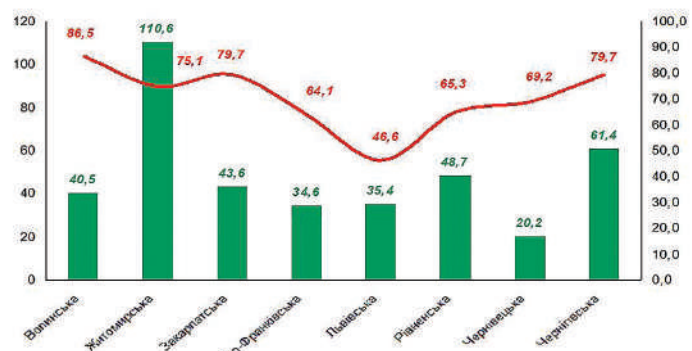
УТВОРЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЛІСОВОГО ФОНДУ

(рис. 16).

Пропозиції підтримані Президентом України.

Відповідно до Указу Президента №381/2017 від 21 листопада 2017 року запропоновано вирішення ряду питань, в т. ч. створення фонду, прийняття цільових програм, пройшло 10 місяців, Мінфін проти.

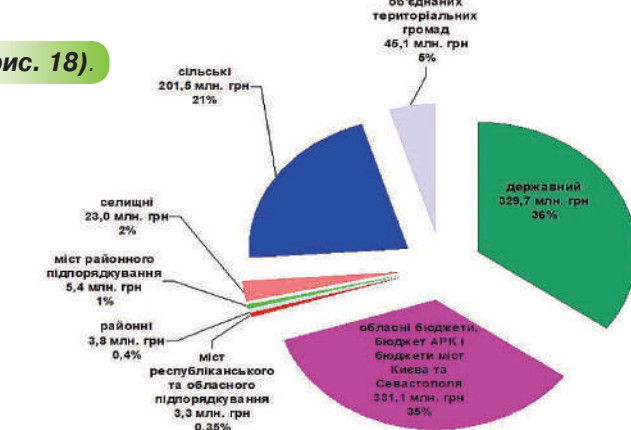

(рис. 17).

Надходження рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів до місцевих бюджетів в розрізі лісозабезпечених регіонів у 2017 році*

*Джерело: Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України, розрахунки European Analytical Centre

(рис. 18).

Структура надходжень рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів до Зведеного бюджету України в розрізі бюджетів у 2017 році*

*Джерело: Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України, розрахунки European Analytical Centre

тільки конфлікт із сільрадами, а й зупинка ряду підприємств. Чи готові нести автори цю відповідальність? Думаю, що лісівники мають право на політичну оцінку таких ініціатив у 2019 році. **Ми звертаємось до народних депутатів України з вимогою скасувати цей податок, віддати сільрадам всю лісову ренту та прийняти пакет законів про Фонд фінансування лісового господарства.**

Це можливо врегулювати через зміни до Бюджетного й Податкового кодексів України, але до цього треба прожити жовтень. Тому прохання до уряду врегулювати терміново це питання.

Не може ціла галузь (а це не тільки Держлісагентство, це всі ліси України!) залежати від таких помилок. Це розуміє бізнес, це розуміють голови ОДА і обласні ради. Залишилось лише, щоб нас почули.

Сьогодні у нас присутні народні депутати, засоби масової інформації. Звертаємось до вас за підтримкою. За людське життя ліс не виростити, його можна посадити і зібрати урожай, який ростили наші попередники (рис. 19). Цей процес не може бути розірваний ніким без шкоди для людини і для держави.

Сподіваюсь, що всі це розуміють. І насамкінець, що потрібно нам:

1. **Стабільність і прогнозованість податкової бази.**
2. **Підтримка державою лісів Півдня і Сходу.**
3. **Розуміння, що ліси є надважливим кластером, у якому об'єднані по життю лісівники, деревообробники, мисливці та всі сільські громади.** І не важливо, хто тут головний. Важливо, що цей комплекс дає роботу і створює умови для життя всім. Але при одній умові – всі рівні серед рівних. Завжди знайдеться бажаючий ділити ресурси, а ось вирощувати ліс – бажаючих мало. Але це наше життя і наша робота.
4. **Ліси мають надважливе значення в суспільних відносинах, і ми повинні розуміти, що завжди будемо центром громадської критики, але ми за справедливую критику.** Лікар – лікує, вчитель – вчить, лісівник – вирощує ліс і охороняє. Тому що за одне людське життя його виростити неможливо. І десять мільйонів гектарів лісів в Україні створено саме лісівниками.

Дякую за увагу!

